

Nagovor ob mednarodnem dnevu pismenosti 2026 »Pismenost za ljudi, planet in blaginjo«

8. september 2026

Ko obeležujemo mednarodni dan pismenosti, ne praznujemo le sposobnosti branja in pisanja. Praznujemo nekaj veliko pomembnejšega: človekovo zmožnost razumeti, se sporazumevati, sodelovati in ustvarjati.

Letos 8. septembra mineva 60 let od prvega mednarodnega dneva pismenosti. UNESCO že desetletja poudarja pomen pismenosti kot človekove pravice in kot temelja vključevanja, učenja ter sodelovanja. V teh 60 letih je svet na tem področju doživel velik napredek, a vendar po svetu številni mladi ljudje in odrasli še vedno nimajo osnovnih veščin pismenosti.

V 20. stoletju je pismenost pomenila predvsem učenje branja in pisanja. V 21. stoletju pa mora vključevati tudi sposobnost razumevanja informacij, varnega in smiselnega krmarjenja po digitalnih tehnologijah ter prepoznavanja dezinformacij in odgovorne uporabe umetne inteligence.

Zato ni naključje, da se prav danes, na mednarodni dan pismenosti, začne tudi Nacionalni mesec skupnega branja. Branje je temeljna pot do pismenosti, vendar ni le veščina. Z branjem širimo znanje, razvijamo domišljijo in se učimo razumeti svet in drug drugega.

Letošnje geslo »Branje je veselje« nas opominja, da se trajen odnos do branja razvije predvsem iz radovednosti in prijetne izkušnje. Ko beremo skupaj, branje postane tudi prostor srečevanja in povezovanja. Slovenska nacionalna komisija za UNESCO je zato z veseljem prevzela že tradicionalno častno pokroviteljstvo letošnjega Nacionalnega meseca skupnega branja.

Človek lahko prebere stavek, ne da bi zares razumel njegov pomen. Zato mora pismenost prihodnosti povezovati znanje, kritično mišljenje, medijsko ozaveščenost, digitalne spretnosti in končno prispevati k modrosti.

Pismenost otrokom omogoča, da ob prebiranju knjig ali vsebin v elektronskih medijih sanjajo, se učijo in aktivno sodelujejo v družbenih procesih. Odraslim pa prinaša večjo samostojnost in več priložnosti. Hkrati gradi mostove med generacijami, kulturami in skupnostmi.

Digitalne tehnologije, umetna inteligenca, znanstvene inovacije in nove oblike dela hitro spreminjajo naše družbe. Zato digitalna pismenost vedno bolj postaja eden od pogojev za družbeno enakost.

Slovenija ima zelo visoko raven osnovne pismenosti. To je pomemben dosežek našega izobraževalnega sistema in naše družbe. Toda naša odgovornost se s tem ne konča.

Od temeljne pismenosti moramo preiti k vseživljenjski pismenosti, kar zahteva prehod od samega branja knjig k razumevanju informacij. Oziroma od sprejemanja informacij k njihovem preverjanju in vrednotenju. Ter še posebej od dostopa do umetne inteligence k njeni odgovorni in etični uporabi.

Za majhno državo, kot je Slovenija, je ta prehod strateškega pomena ! Naš največji naravni vir je prav človeški kapital, njegova kreativnost in inovativnost !

Naša blaginja bo odvisna od tega, ali bomo ljudem omogočili učenje skozi vse življenje, povezovali znanost z družbo, spodbujali ustvarjalnost, ohranjali kulturo in zagotavljali, da bo tehnologija služila

človeku. Eno od ključnih poslanstev UNESCO je povezovanje izobraževanja, znanosti, kulture in medsebojnega razumevanja v celoto. Nihče ne sme biti izključen iz digitalne preobrazbe naših družb in tehnologije morajo postati orodje vključevanja, ne pa vir novih neenakosti.

Pot do znanja in modrosti se pogosto začne preprosto – s knjigo in nekaj minutami, namenjenimi branju. Naj bo zato branje vedno veselje, ki nas povezuje. Želim vam prijeten mednarodni dan pismenosti ter povezujoč Nacionalni mesec skupnega branja.

mag. Peter Volasko

direktor Urada za UNESCO in generalni sekretar Slovenske nacionalne komisije za UNESCO

